

सूचनाको हक सम्बन्धी ऐन, २०६४ को दफा ५ तथा सूचनाको हक सम्बन्धी नियमावली, २०६५ को नियम ३ बमोजिम सार्वजनिक गरिएको २०८० साल माघ १ गते देखि चैत्र मसान्तसम्म सम्पादन भएका मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरूको विवरण

राष्ट्रिय महिला आयोग

भद्रकालीप्लाजा, काठमाडौं

मिति २०८० माघ १५ गते

१. आयोगको स्वरूप र प्रकृति:

महिलाहरूको हक हितको संरक्षण र संबर्द्धन गरी महिलाहरूलाई विकासको मूल प्रवाहमा प्रभावकारी रूपमा समाहित गर्न वि.सं. २०५८ फागुन २३ (७ मार्च २००२) गतेको नेपाल सरकार (मन्त्रिपरिषद्) को निर्णयबाट विधिवत रूपमा राष्ट्रिय महिला आयोगको स्थापना भएको हो । तत् पश्चात् २०६३ सालमा राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन र २०६५ सालमा नियमावली जारी भई कार्य सञ्चालन हुँदै आएको थियो । वि.सं.२०७२ मा नेपालको संविधान जारी भए पश्चात् राष्ट्रिय महिला आयोगले संवैधानिक मान्यता प्राप्त गरेपछि आयोगको कार्यक्षेत्र र स्वरूप परिवर्तन भई अधिकार र कर्तव्य समेत संविधानमै तोकिएको छ । आयोगमा १ जना अध्यक्ष र ४ जना सदस्य रहने गरी संवैधानिक व्यवस्था गरिएको छ । आयोगले संवैधानिक स्वरूप प्राप्त गरे पश्चात् लामो अवधिपछि गत २०७७ माघ २१ गते अध्यक्ष र दुईजना सदस्यहरूको नियुक्ति र अन्य दुईजना सदस्यहरूको मिति २०७८ आषाढ १० गते नियुक्ति भई आयोगले पूर्णता प्राप्त गरेसँगै राष्ट्रिय महिला आयोगले आफ्ना गतिविधिहरूलाई तदारुकताका साथ अगाडि बढाएको छ ।

२. आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार

राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ अनुसार आयोगको उद्देश्य बुँदागत रूपमा निम्न बमोजिम रहेको छ ।

- (क) महिलाको हकहित संरक्षण एवं सम्बर्द्धन गर्ने,
- (ख) महिला सशक्तीकरण मार्फत विकासको मूल प्रवाहमा महिला वर्गलाई प्रभावकारी रूपमा समाहित गर्ने,
- (ग) महिलाको समग्र विकास गरी लैंगिक न्याय कायम गर्ने,
- (घ) लैंगिक समानतासँग सम्बन्धित राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय सन्धिहरू तथा दस्तावेजको कार्यान्वयनको अनुगमन गर्ने ।

नेपालको संविधानको धारा २५३ बमोजिम राष्ट्रिय महिला आयोगको काम, कर्तव्य र अधिकार निम्न बमोजिम रहेको छ:

(क) महिलाको हक हितसँग सरोकार राख्ने, नीति तथा कार्यक्रमको तर्जुमा गरी कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकार समक्ष पेश गर्ने,

(ख) महिलाको हक हितसँग सम्बन्धित कानून वा नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता अन्तर्गतको दायित्व कार्यान्वयन भए वा नभएको विषयमा अनुगमन गरी त्यसको प्रभावकारी पालना वा कार्यान्वयनको उपाय सहित नेपाल सरकार समक्ष सुझाव दिने,

(ग) महिलालाई राष्ट्रिय विकासको मूल प्रवाहमा समाहित गर्न तथा राज्यका सबै निकायमा समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चित गर्न मौजुदा नीति तथा कार्यक्रमको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्यांकन गर्ने र त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि नेपाल सरकारलाई सिफारिस गर्ने, महिला विरुद्धका भेदभाव तथा सामाजिक कुरीति विरुद्ध जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने वा गराउने ।

(घ) लैंगिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा महिलासँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्थाको अध्ययन, अनुसन्धान गरी त्यस्ता कानूनमा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा सम्बन्धित निकायलाई सिफारिस गर्ने र सोको अनुगमन गर्ने,

(ङ) महिला अधिकारसँग सम्बन्धी नेपाल पक्ष भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौतामा भएको व्यवस्था बमोजिम नेपालले पठाउनुपर्ने प्रतिवेदन तयारीका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने,

(च) महिला हिंसा वा सामाजिक कुरीतिबाट पीडित भएको वा महिला अधिकार प्रयोग गर्न नदिएको वा बञ्चित गरेको विषयमा कुनै व्यक्ति वा संस्था विरुद्ध मुद्दा दायर गर्नुपर्ने आवश्यकता देखिएमा कानून बमोजिम अदालतमा मुद्दा दायर गर्न सम्बन्धित निकाय समक्ष सिफारिस गर्ने।

राष्ट्रिय महिला आयोगले निर्णय गरी आफ्नो काम, कर्तव्य र अधिकारमध्ये कुनै काम, कर्तव्य र अधिकार आयोगको अध्यक्ष, कुनै सदस्य वा नेपाल सरकारको कुनै कर्मचारीलाई तोकिएको शर्तको अधीनमा रही प्रयोग तथा पालन गर्ने गरी प्रत्यायोजन गर्न सक्नेछ ।

राष्ट्रिय महिला आयोगको अन्य काम, कर्तव्य, अधिकार तथा तत्सम्बन्धी अन्य व्यवस्था संघीय कानून बमोजिम हुनेछ भन्ने संवैधानिक व्यवस्था रहेको पाइन्छ ।

२.२ राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ बमोजिम आयोगको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय बमोजिम तोकिएको छः

क) महिला सशक्तीकरणका लागि महिलासँग सम्बन्धित नीतिगत, कानूनी व्यवस्था तथा नेपाल सरकारका कार्यक्रमको समीक्षा, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने र त्यस्ता नीति तथा कार्यक्रम लैङ्गिक न्यायको दृष्टिकोणबाट प्रभावकारी भए नभएको विश्लेषण गरी सुधार गर्नको लागि नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

ख) संविधान तथा कानून प्रदत्त महिलाको अधिकार सम्बन्धी व्यवस्थाको कार्यान्वयनको बारेमा अध्ययन तथा अनुसन्धान गरी त्यस्ता व्यवस्थाको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

ग) महिला विरुद्धको हिंसा वा विभेदको कारणबाट उत्पन्न कुनै समस्या वा विशेष अवस्थाको बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यस्तो अवस्था उत्पन्न हुन नदिनको लागि अवलम्बन गर्नु पर्ने रणनीतिहरूको बारेमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने ।

घ) महिलालाई आत्मनिर्भर बनाउन तथा सशक्तीकरणको लागि पूँजी, स्रोत, साधन र प्रविधिमा महिलाको पहुँच बढाउन आवश्यक उपायहरूबारे सम्बन्धित निकायलाई सिफारिश गर्ने ।

ङ) महिलाको हक हितको संरक्षण र सम्बर्द्धन तथा महिलाको सशक्तीकरणका लागि आवश्यक सूचना, जानकारी एव. चेतनामूलक कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

च) महिला विरुद्धका सबै प्रकारका हिंसा र विभेद अन्त्य गर्न त्यस्तो हिंसा र विभेद सृजना गर्ने कुरीति र अन्धविश्वास हटाउन आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

छ) महिला विरुद्धको हिंसा वा विभेदको कारण सामाजिक रूपमा बहिष्करण वा जोखिम वा विस्थापित वा पीडित महिलालाई सुरक्षा केन्द्र वा पुनस्थापना केन्द्रमा पठाउने व्यवस्थाको लागि सिफारिस गर्ने वा गराउने ।

ज) आयोगले गरेका सिफारिसको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने वा गराउने ।

झ) सदस्य तथा आयोगको कर्मचारीको लागि आचारसंहिता बनाई लागू गर्ने ।

ज) आयोगको वार्षिक कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

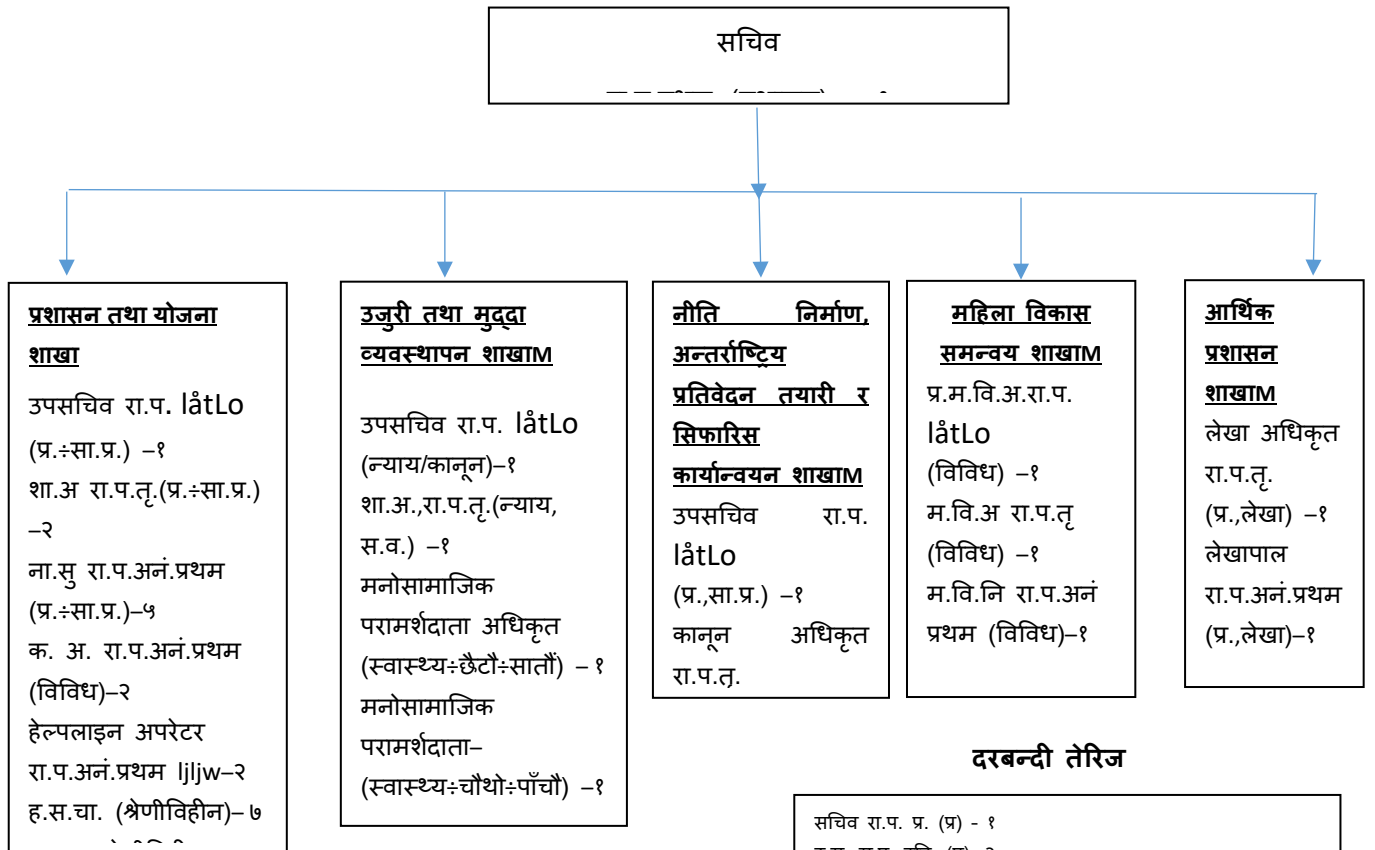
आयोगले सम्पादन गर्दै आएका मुख्य कार्यहरु:

- क) महिलाको हक, हित र अधिकारको विषयमा सचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- ख) नेपाल सरकार तथा अन्य निकायबाट सञ्चालन भएका महिला विकास सम्बन्धी कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्ने,
- ग) महिला सरोकारका क्षेत्रमा अध्ययन, अनुसन्धान गरी सिफारिश गर्ने,
- घ) सरोकारवाला निकायहरूसँग साझेदारी तथा समन्वय गर्ने,
- ङ) "खबर गरौं ११४५ हेल्पलाइन सेवा" मार्फत् हिंसा पीडित महिलाहरुलाई कानुनी तथा मनोपरामर्श गरी न्यायिक उपचारको लागि सहयोग गर्ने ।

३. आयोगको संगठन तालिका

आयोगको स्वीकृत दरवन्दी र संगठन तालिका देहाय बमोजिम रहेको छः

राष्ट्रिय महिला आयोगको संगठन संरचना

दरबन्दी तेरिज

सचिव रा.प. प्र. (प्र) - १
उ.स. रा.प. द्वि. (प्र) -२
उ.स.कानून रा.प. द्वि - १
प्र.म.वि.अ. - १
शाखा अधिकृत रा.प. तृ -२
कानून अधिकृत रा.प.तृ -१
शा.अ. स.व.रा.प. तृ -१
ले.अ. रा.प. तृ (सा.प्र)- १

राष्ट्रिय महिला आयोगले संबैधानिक आयोगको हैसियत प्राप्त गरेसँगै संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण -O&M Survery_ गरी नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएको दरबन्दी अनुसार आयोगमा हाल कुल ३८ दरबन्दी रहेको छ । जसमा राजपत्रांकित १२, राजपत्र अनंकित १२ र श्रेणीविहीन १४ दरबन्दी रहेको छ । यस अवधिमा कुल दरबन्दीमध्ये राजपत्रांकित १० पद, राजपत्र अनंकित ९ गरी जम्मा १९ पद पूर्ति भएको छ ।

मौजुदा दरबन्दी र पदपूर्तिको अवस्था:

सि. नं	पद	श्रेणी/तह	सेवा	समूह/उपसमूह	मौजुदा दरबन्दी	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	सचिव	रा.प.प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	१	१	-	
२	उपसचिव	रा.प.द्वितीय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	२	-	
३	उपसचिव	रा.प.द्वितीय	न्याय	कानून	१	१		
४	प्रमुख महिला विकास अधिकृत	रा.प.द्वितीय	विविध		१	१	-	
५	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	२	१	१	
६	कानून अधिकृत	रा.प.तृतीय	न्याय	कानून	१	-	१	
७	शाखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	न्याय	सरकारी वकिल	१	१	-	

८	लेखा अधिकृत	रा.प.तृतीय	प्रशासन	लेखा	१	१	-	
९	महिला विकास अधिकृत	रा.प.तृतीय	विविध		१	१	-	
११	मनोसामाजिक परामर्शदाता	छैटौं/सातौं	स्वास्थ्य		१	१	-	sfdsfh
१२	नायब सुब्बा	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	सामान्य प्रशासन	५	५	-	
१३	लेखापाल	रा.प.अनं प्रथम	प्रशासन	लेखा	१	१	-	
१४	मनोसामाजिक परामर्शदाता	चौथो/पाँचौं	स्वास्थ्य		१	१	-	sfdsfh
१५	महिला विकास निरीक्षक	रा.प.अनं प्रथम	विविध		१	१	-	काज
१६	कम्प्यूटर अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	विविध		२	२	-	
१७	हेल्पलाईन अपरेटर	रा.प.अनं प्रथम	विविध		२	-	२	
१८	हलुका सवारी चालक	श्रेणी विहिन			७	६	१	
१९	का.स./माली /स्वीपर/गार्ड	श्रेणी विहिन			७	७	-	
	hDdf				३८	३३	५	

आयोगमा घरेलु हिंसा, महिला माथिको हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण तथा विभेदमा परेका महिला तथा बालिकाहरूलाई तत्काल सेवा प्रदान गर्ने उद्देश्यले नेपाल सरकारबाट अस्थायी दरबन्दी स्वीकृत गरी नेपाल सरकारकै बजेटबाट "खबर गरौं ११४५ हेल्पलाइन सेवा" सञ्चालन गरिएको छ । उक्त सेवा सञ्चालनका लागि निम्न पदहरूमा कर्मचारीहरू करार सेवामा नियुक्ती भई कार्यरत रहेका छन् ।

क्रम संख्या	पद	स्वीकृत दरबन्दी संख्या	पदपूर्ति	रिक्त	कैफियत
-------------	----	------------------------	----------	-------	--------

१	सूचना प्रविधि अधिकृत (रा.प.तृतीय)	१	१	-	
२	कानून अधिकृत(रा.प.तृतीय)	२	१	१	
३	मनोसामाजिक विमर्शकर्ता(रा.प.तृतीय)	१	-	१	
४	हेल्पलाइन अपरेटर (रा.प.अनं. प्रथम)	१०	९	१	
५	कार्यालय सहयोगी (श्रेणी विहिन)	२	२	-	
७	ह.स.चा.=(श्रेणी विहिन)	!	१	-	
	जम्मा	१७	१४	३	

४. आयोगको शाखागत कार्य विवरण

आयोगमा रहेका शाखाहरुबाट निम्न बमोजिम कार्य सम्पादन हुने गरी जिम्मेवारी तोकिएको छ ।

प्रशासन तथा योजना शाखा

- अन्य शाखाहरुसँगको समन्वयमा व्यवस्थित रूपमा कार्यालय सञ्चालन गराउने,
- आयोगको सवारी साधन लगायत भौतिक स्रोत साधनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने,
- कर्मचारीहरुको व्यक्तिगत विवरण व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- कार्यालयको दैनिक कार्य सञ्चालन गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तालिम,गोष्ठी, सेमिनार, बैठक सम्बन्धी कार्य,
- पुरस्कार तथा विभागीय सजाय सम्बन्धी कार्य,
- आयोगमा रहेका कर्मचारीको व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- पुस्तकालय व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,

- सूचना केन्द्रको व्यवस्थापन तथा अध्ययन अनुसन्धानसँग सम्बन्धी सामग्रीको संकलन र अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने,
- नागरिक वडापत्रःगुनासा सम्बन्धी कार्य,
- खरीद गर्नुपर्ने सामानको सिफारिस गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- आयोगको वार्षिक तथा आवधिक कार्ययोजना र रणनीतिक योजना तर्जुमा सम्बन्धी कार्य,
- वार्षिक बजेट योजना तथा कार्यक्रम तयारी गर्ने,
- आयोगबाट प्रकाशन गरिने सामग्रीको उत्पादन, प्रकाशन र वितरण योजना तयार गर्ने,
- स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमको कार्ययोजना (Work Plan) कार्यान्वयन तथा अनुगमन निमित्त सुचकाङ्कहरु तथा लक्ष्य निर्धारण सम्बन्धी कार्य,
- आयोगका कर्मचारीहरुको क्षमता र वृत्ति विकास गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन, सूचना संकलन, संग्रह, अभिलेखन र सम्पादन सम्बन्धी कार्य गर्ने,
- हिंसा पीडित महिलालाई सहयोग पुऱ्याउन सञ्चालित खबर गरौं ११४५ हेल्पलाईन सेवा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- अन्य शाखाको कार्य विवरणमा नपरेको कार्यहरु गर्ने ।

ख) महिला विकास समन्वय शाखा

- स्थानीयतहमा महिला विकास सम्बन्धी कार्यको व्यवस्थापन गर्न एकाइ, जनशक्तिको व्यवस्थापन र कार्यक्रमको कार्यान्वयनको अवस्थाको अनुगमन गर्ने,
- लैङ्गिक सम्पर्क बिन्दुहरुको अवस्थाको लेखाजोखा गर्ने, लैङ्गिक सम्पर्क बिन्दुबाट भएका कार्यहरुको कार्यान्वयन पक्षको अनुगमन तथा समीक्षा गरी भूमिका प्रभावकारी बनाउन पृष्ठपोषण गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला तथा किशोरीमाथि हुने तथा भइरहेको हिंसा नियन्त्रणको लागि निरोधात्मक, उपचारात्मक कार्यक्रमहरु सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा नियन्त्रणको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी निरन्तर अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने कार्य,

- महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि पूँजी, स्रोत साधन र प्रविधिमा पहुँच तथा आत्मनिर्भर, रोजगारी तथा उद्यमशीलता प्रवर्द्धनको लागि सम्बन्धित सरोकारवाला निकायसँग निरन्तर छलफल तथा समन्वय गर्ने कार्य,
- लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक समानता, महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक हिंसा निवारणका लागि पुरुष, किशोरकिशोरीहरू, अभिभावकहरूको सहभागिता बढाउने कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने सम्बन्धित निकाय तथा स्थानीयतहसँग समन्वय तथा सहकार्य सम्बन्धी कार्य,
- विपद् व्यवस्थापन तथा प्रतिकार्यका सम्बन्धमा महिला तथा संकटापन्न समूहको विशेष संरक्षणको सम्बन्धमा गरिएका कार्यहरूको अनुगमन तथा पृष्ठपोषण सम्बन्धी कार्य,
- नेपालको संविधानमा महिला हक अधिकारसँग सम्बन्धित प्रावधान तथा व्यवस्था अनुसार महिला सशक्तीकरण तथा लैङ्गिक मूलप्रवाहीकरण सम्बन्धी नीति, कार्यक्रमको विवरण संकलन सम्बन्धी कार्य,
- लैङ्गिक समानता तथा सशक्तीकरणका लागि बाधकको रूपमा रहेका प्रथा, परम्परा, कुरीति विरुद्धका अभियान आमसहभागितामा सञ्चालन गर्ने गरी आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा निवारणका लागि अल्पकालीन तथा दीर्घकालीन आश्रयसेवा प्रदान गर्ने तथा मनोसामाजिक विमर्शसेवा प्रदान गर्ने संस्थाहरूको विवरण अद्यावधिक गरी पीडितलाई सेवा आवश्यक भएको अवस्थामा सेवा प्रवाहका लागि कार्यरत संस्था तथा सम्बन्धित स्थानीयतहमा समन्वय गर्ने,
- महिला विकाससँग सम्बन्धित विभिन्न समसामयिक विषयमा अनुसन्धान गर्न गराउन सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गर्नुका साथै स्वीकृत कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने,
- महिला केन्द्रित अर्थतन्त्र, महिलाको व्यवसायिक सीप, क्षमता विकास तथा बजार व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन तथा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यहरू,

ग) नीति निर्माण, अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी र सिफारिस कार्यान्वयन शाखा

- महिलाको हकहितसँग सम्बन्धित कानून वा नेपाल पक्षराष्ट्र भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौताको पूर्ण र प्रभावकारी पालनाका साथै अन्तर्गतको दायित्व

कार्यान्वयन भए नभएको सम्बन्धमा नियमित अनुगमन गरी सही कार्यान्वयनका लागि उपाय सहित नेपाल सरकारका लागि सुझाव तयार गर्ने,

- महिला अधिकारसँग सम्बन्धित नेपाल पक्षराष्ट्र भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौतामा भएको व्यवस्था अनुसार नेपालले पठाउनु पर्ने प्रतिवेदन तयारीका सम्बन्धमा नेपाल सरकारका लागि सुझाव तयार गर्ने कार्य,
- नेपाल पक्षराष्ट्र भएका सन्धि सम्झौताको नियमित प्रतिवेदन तथा प्रतिवेदनमाथि सरकारलाई दिइएका सुझाव तथा निष्कर्षको विवरण अधावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला सशक्तीकरणको सम्बन्धमा आवश्यक नीति तथा कानून निर्माण तथा कार्यान्वयनका विषयमा अन्य सम्बन्धित मन्त्रालय/निकायसँग सञ्चार, समन्वय र सहकार्य गर्ने कार्य,
- आयोगको कार्यक्षेत्रसँग सम्बन्धित विषयमा आवश्यक नीति र कानून निर्माण गर्न अध्ययन अनुसन्धान गरी प्रतिवेदन तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- आयोगले सम्पन्न गरेका कामहरूको विश्लेषण तथा भावी कार्यदिशाका सम्बन्धमा आवश्यक सुझाव तयार पार्ने सम्बन्धी कार्य,
- सञ्चार माध्यममा प्रकाशित महिला सरोकारका समाचारहरूको विश्लेषण गरी आवश्यक नीतिगत सुझाव तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- सञ्चार माध्यम एवं महिला सरोकारका क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरूको विवरण अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी कार्य ।

घ) उजुरी तथा मुद्दा व्यवस्थापन शाखा

- आयोग विरुद्ध परेका रिट निवेदन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगलाई आवश्यक परेको विषयमा कानूनी राय दिने सम्बन्धी कार्य,
- आवश्यक कानून निर्माण सम्बन्धी कार्य,
- आयोग र हेल्पलाइन अन्तर्गतका उजुरी व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य,
- आयोगमा प्राप्त हुन आएको उजुरी दर्ता, कार्वाही र प्रारम्भिक छानविन सम्बन्धी कार्य,
- उजुरी व्यवस्थापनको क्रममा आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायहरूमा समन्वयका लागि सिफारिस र आदेश तयार गरी पेश गर्ने,
- कानून बमोजिम मेलमिलाप गराउने सम्बन्धी कार्य,
- उजुरी सिफारिसको अनुगमन सम्बन्धी कार्य,

- नीति निर्माण, कानून निर्माण तथा राष्ट्रिय एवं अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिबद्धता कार्यान्वयनको विषयमा कानूनी राय प्रदान गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- तत्कालीन घटना अनुगमन गरी सोको अनुसन्धान गर्ने र मुद्दा दायर गर्नुपर्ने तथा महिला हिंसा र महिला अधिकार प्रयोग गर्न नदिएको विषयमा मुद्दा दायर गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- पीडितका लागि आवश्यक मनोसामाजिक परामर्श, निःशुल्क कानूनी सहायता, अल्पकालीन तथा दीर्घकालिन आश्रय तथा पुर्नस्थापना जस्ता सेवाका लागि सिफारिस गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसा नियन्त्रणका लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय तथा सहकार्य गरी निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कार्य,
- महिलासँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्था र सोको कार्यान्वयन सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान सम्बन्धी कार्य,
- महिलाका हक हितसँग सम्बन्धित नीति तथा कानूनहरुको अध्ययन, अनुसन्धान तथा लैङ्गिक विश्लेषण गरी सरकार समक्ष पेश गर्न सुझाव तयार गर्ने सम्बन्धी कार्य,
- महिला हिंसाका घटनासँग सम्बन्धित सूचनाहरुको अभिलेखीकरण र अध्ययन गर्ने गराउने सम्बन्धी कार्य,
- पीडितसँग आश्रित बालबालिका विशेष सेवा सम्बन्धी कार्य ।

ड. आर्थिक प्रशासन शाखा

- आयोगको वार्षिक बजेट तर्जुमामा सहयोग गर्ने,
- निकासा एवं खर्चको प्रबन्ध मिलाउने,
- निकासा रकमको खर्च हिसाब रीतपूर्वक राख्ने,
- खर्चको फाँटवारी तथा आर्थिक विवरण कार्यालय प्रमुखबाट स्वीकृत गराई सम्बन्धित निकायमा तोकिएको समयभित्र पठाउने र लेखापरीक्षण गराउने,
- आयोगका कार्यक्रमहरुको आर्थिक पक्षको अनुगमन गर्ने,
- पेशकी बेरुजुको लगत राख्ने, सम्परीक्षण गराउने एवं पेशकी फछ्यौट गर्ने र अद्यवधिक गराउने,
- आय व्ययको आन्तरिक एवं अन्तिम लेखापरीक्षण गर्ने, गराउने,

- आयोगको आर्थिक कारोबारसम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा अन्य शाखालाई राय प्रदान गर्ने।

५ आयोगबाट प्रदान गरिने सेवा:

यस आयोगले निम्न प्रकारको सेवाहरु प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

- महिलासँग सम्बन्धित कानूनी व्यवस्थाको अध्ययन अनुसन्धान गरी त्यसमा गर्नुपर्ने सुधारका सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सुझाव दिने र अनुगमन गर्ने,
- नेपाल सरकार पक्षधर भएको अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि सम्झौतामा नेपालले पठाउनु पर्ने प्रतिवेदनको सम्बन्धमा नेपाल सरकारलाई सहयोग पुऱ्याउने र सुझाव दिने,
- लैडिगक बजेट विनियोजन भए नभएको, महिला मैत्री वातावरण भए नभएको अनुगमन गरी नेपाल सरकारलाई प्रतिवेदन उपलब्ध गराउने,
- घरेलु हिंसा र महिला हिंसामा परेका पीडित महिलाहरुको उजुरी लिइ दुई पक्षबीच छलफल गराई आवश्यक प्रक्रिया अघि बढाउने । यसका साथै आयोगले विभिन्न संघसंस्थाहरुसँग समन्वय गरेर निम्नानुसारको थप सेवा पनि प्रदान गर्दै आइरहेको छ ।

मनोसामाजिक परामर्श सेवा: पीडितहरुलाई निजको स्थिति सामान्य गर्न मनोसामाजिक परामर्श सेवा सञ्चालन गरिएको छ ।

कानूनी परामर्श सेवा: आयोगमा पीडितहरुको लागि निशुल्क कानूनी सेवा समेत उपलब्ध गराउन गरिएको छ ।

अल्पकालीन आश्रय सेवा: घर परिवारमा मिलेर बस्न नसक्ने पीडितहरुको सुरक्षालाई ध्यानमा राखी अल्पकालीन आश्रयस्थलको समेत व्यवस्था गरिएको छ ।

आकस्मिक सहायता: पीडितहरुलाई ध्यानमा राखी तत्काल औषधीउपचार, घरसम्म जान यातायात खर्च तथा खानपिनको लागि न्यूनतम सहयोग गर्दै आइरहेको छ ।

६. सेवा प्रदान गर्ने निकायको शाखा र जिम्मेवार अधिकारी

क्रम संख्या	शाखा	पद	जिम्मेवार कर्मचारी	कैफियत

१	प्रशासन तथा योजना शाखा	उपसचिव शाखा अधिकृत शाखा अधिकृत/सूचना अधिकारी	भूपेन्द्र पाण्डेय शुशिला पंथ चन्द्रा थापा	
२	उजुरी तथा मुद्धा व्यवस्थापन शाखा	उपसचिव (कानून) शाखा अधिकृत (सरकारी वकिल)	लक्ष्मी शर्मा उषा गजमेर	
३	नीति निर्माण, अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवेदन तयारी र सिफारिस कार्यान्वयन शाखा	उपसचिव कानून अधिकृत	सीता निरौला	
४	महिला विकास समन्वय शाखा	प्रमुख महिला विकास अधिकृत महिला विकास अधिकृत	सीता अधिकारी रोशनी श्रेष्ठ	
५	आर्थिक प्रशासन शाखा	लेखा अधिकृत	श्रीभद्र गौतम	

७. सेवा प्राप्त गर्न लाग्ने दस्तुर र अवधि

आयोगमा उजुरी दर्ता गर्दा कुनै किसिमको शुल्क लाग्ने छैन ।

८. निर्णय गर्ने प्रक्रिया र अधिकारी

नेपालको संविधान, राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४ र अन्य प्रचलित कानून बमोजिम आफूलाई प्राप्त अधिकार बमोजिम तोकिएको शर्तको अधीनमा रही अधिकारको प्रयोग र पालना गर्ने गरी निर्णय गरिन्छ ।

९. निर्णय उपर उजुरी सुन्ने अधिकारी

आयोगका अध्यक्ष तथा सदस्यहरु र सचिव ।

१०. सम्पादन गरेको कामको विवरण

आयोगले आ.व.२०८०/०८१ को माघ १ गते देखि चैत्र मसान्तसम्मको त्रैमासिक अवधिमा आयोगबाट सम्पन्न भएका मुख्य कार्यक्रम, अनुगमन तथा अन्य गतिविधिहरु देहाय बमोजिम रहेका छन्:

(क) अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

महिला हिंसा निवारणको अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन सामाजिक राजनीतिक क्षेत्रका युवाहरुसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

- i. राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा महिला हिंसा निवारणको अभियानलाई प्रभावकारी बनाउन सामाजिक राजनीतिक क्षेत्रका युवाहरुसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम सुनसरी जिल्लाको इनरुवामा मिति २०८०।१०।१७ गते आयोगका माननीय सदस्य सावित्रा कुमारी शर्माको अध्यक्षता सम्पन्न भएको छ ।

अपांगता भएका महिलाहरुको अधिकार संरक्षणका विषयमा सरोकारवाला निकायवीच अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

- i. राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा “अपांगता भएका महिलाहरुको अधिकार संरक्षणका विषयमा सरोकारवाला निकायवीच अन्तर्क्रिया” कार्यक्रम मिति २०८०।११।१६ गते आयोगका माननीय अध्यक्ष कमला कुमारी पराजुलीको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको छ ।

प्रविधिमा महिला सुरक्षा विषयक अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

- i. २०८० फागुन १७ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा बिबिसी मिडिया एक्सन नेपालको सहकार्यमा ११४ औं अन्तराष्ट्रिय श्रमिक महिला दिवसको अवसरमा प्रविधी, सूचना तथा सञ्चार मन्त्री माननीय रेखा शर्मा ज्यूको प्रमुख आतिथ्यतामा " प्रविधिमा महिला सुरक्षा " विषयमा सम्बन्धित बिषयगत प्रस्तुति सहित विभिन्न सरोकारवाला निकाय वीच अन्तर्क्रियात्मक कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

लैङ्गिक हिंसा न्युनिकरणका लागी सचेतना र उत्प्रेरणा कार्यक्रम:

- ii. मिति २०८०/१०/१९ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा तेहथुमको म्याङलुङमा आयोजित महिला हिंसा न्युनिकरणमा सचेतना र उत्प्रेरण कार्यक्रम आयोगका माननीय सदस्य सावित्रा कुमारी शर्माको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको छ ।
- iii. मिति २०७०/१२/२९ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा लैङ्गिक हिंसा न्युनिकरणका लागि सचेतना र उत्प्रेरण कार्यक्रम आयोगका माननीय सदस्य विद्या सिन्हाको अध्यक्षतामा सिरहा जिल्लाको सिरहा नगरपालिका सम्पन्न भएको छ ।

एकल महिलाहरूको सुरक्षा सम्बन्धमा नीतिगत तथा कार्यक्रमगत पृष्ठपोषणका लागि प्रदेशस्तरका सरोकारवालाहरूसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

- iv. राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा एकल महिलाको सुरक्षाको सवालमा नीतिगत तथा कार्यक्रमगत पृष्ठपोषणका लागि प्रदेशस्तरका सरोकारवालासँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम कोशी प्रदेशको जिल्ला समन्वय समिति मोरङको सभाहलमा मिति २०८०/१०/१८ मा आयोगका माननीय सदस्य सावित्रा कुमारी शर्माको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको छ ।
- v. मिति २०८०/१२/२८ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा एकल महिलाहरूको सुरक्षा सम्बन्धमा नीतिगत तथा कार्यक्रमगत पृष्ठपोषणका लागि प्रदेशस्तरका सरोकारवालाहरूसँग अन्तर्क्रिया कार्यक्रम आयोगका माननीय सदस्य विद्या कुमारी सिन्हाज्यूको अध्यक्षतामा मधेश प्रदेशको जनकपुरमा सम्पन्न भएको छ ।

महिला हिंसा निवारणका लागि सुरक्षा निकायसँग रणनीतिक योजना बैठक र अन्तर्क्रिया कार्यक्रम:

- vi. मिति २०८०/१०/२७ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा महिला हिंसा निवारणका लागि सुरक्षा निकायसँग रणनीतिक योजना बैठक र अन्तर्क्रिया कार्यक्रम आयोगका माननीय सदस्य विद्या कुमारी सिन्हाज्यूको अध्यक्षतामा महोत्तरी जिल्लामा सम्पन्न भएको छ ।

समाजमा बिद्यमान हानिकारक अभ्यास सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम:

- vii. राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा समाजमा बिद्यमान हानिकारक अभ्यास सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सप्तरी जिल्लामा मिति २०८०/१२/१४ गते रामग्राम नगरपालिका नवलपरासी (ब.सु.प) मा माननीय सदस्य बिद्या कुमारी सिंहाज्यूको अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको छ ।
- viii. राष्ट्रिय महिला आयोगको आयोजनामा समाजमा बिद्यमान हानिकारक अभ्यास सम्बन्धी अन्तरक्रिया कार्यक्रम सप्तरी जिल्लामा मिति २०८०/१२/१५ गते माननीय सदस्य बिद्या कुमारी सिंहाज्युले अध्यक्षतामा सम्पन्न भएको छ ।

पत्रकार तथा सन्चारकर्मीसँगको अन्तरक्रिया कार्यक्रम:

- i. मिति २०८०/१२/१६ गते राष्ट्रिय महिला आयोगका माननीय अध्यक्ष श्री कमला कुमारी पराजुली ज्यूको अध्यक्षतामा आयोगका सचिव श्री पार्वती अर्याल, उपसचिव, सरकारी वकिल लगायत आयोगका सम्पूर्ण कर्मचारी सहित पत्रकार तथा सन्चारकर्मीसँगको अन्तरक्रिया कार्यक्रम सम्पन्न भएको छ ।

(घ) अन्तर्राष्ट्रिय मञ्चमा आयोगको सहभागिता

commission on the status of women (CWS) को ६८औं संस्करणमा आयोगको प्रतिनिधित्व:

- ii. लैङ्गिक समानता र सशक्तीकरणसँग सम्बन्धित मुद्दालाई सम्बोधन गर्न विश्वभरका प्रतिनिधिहरूको उपस्थितिमा अमेरिकाको न्युयार्कमा मार्च ११ देखि २४ सम्म आयोजना भएको commission on the status of women (CWS) को ६८औं संस्करणमा राष्ट्रिय महिला आयोगबाट प्रतिनिधित्व गर्दै आयोगका सदस्य माननीय कृष्ण कुमारी पौडेल खतिवडा र आयोगका सचिव श्री पार्वती आर्याल सहभागी हुनुभएको थियो ।
- iii. गैरआवासीय नेपाली संघ हडकडको महिला विभाग र नेपाली महिला संघ हडकडको आयोजनामा ११४औं अन्तर्राष्ट्रिय महिला दिवस समारोहमा राष्ट्रिय महिला आयोगका माननीय अध्यक्ष कमला कुमारी पराजुलीले प्रमुख अतिथिको आतिथ्यता ग्रहण गर्नुभएको छ ।

(ग) दिवस तथा समारोह

i. मिति २०८०/११/२३ गते राष्ट्रिय महिला आयोगको २२औं स्थापना दिवस तथा ११४औं अन्तरराष्ट्रिय महिला दिवसको उपलक्ष्यमा आयोजित विशेष समारोह आयोगका माननीय अध्यक्ष कमला कुमारी पराजुलीको अध्यक्षतामा संघीय संसदका माननीय सांसदज्यूहरू, विभिन्न संबैधानिका आयोगका माननीय अध्यक्षज्यूहरू तथा माननीय सदस्यज्यूहरू, राष्ट्रिय महिला आयोगका पूर्व पदाधिकारीज्यूहरू, नेपाल सरकारका सचिवज्यूहरू तथा सहसचिवज्यूहरू, विभिन्न विकास साझेदार संस्थाका प्रतिनिधिहरू, विभिन्न मानवअधिकार क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाका प्रतिनिधिहरू लगायतको उपस्थितिमा सम्पन्न भएको छ ।

११. उजुरी व्यवस्थापन

तेस्रो त्रैमासिक अवधि (२०८० माघ १ गते देखि चैत्र मसान्तसम्म) मा आयोगमा दर्ता भएका उजुरीहरू र प्रदान गरिएका सेवाको विवरण

११.१ आयोगमा दर्ता भएका उजुरीहरू

महिना	घरेलु हिंसा	महिला हिंसा	जम्मा
माघ	४१	०	४१
फागुन	२१	०	२१
चैत्र	२२	०	२२
जम्मा	८४	०	८४

११.२ प्रदेशगत आयोगमा दर्ता भएका उजुरीहरू

प्रदेश	घरेलु हिंसा	महिला हिंसा	जम्मा
कोशी	०	०	०
मधेश प्रदेश	०	०	०
वागमती	७९	०	७९
गण्डकी	२	०	२

लुम्बिनी	१	०	१
कर्णाली	१	०	१
सुदूरपश्चिम	०	०	०
प्रदेश उल्लेख नभएको	१	०	१
जम्मा	८४	०	८४

११.३ हिंसाको प्रकार अनुसार आयोगमा दर्ता भएका उजुरीहरू

हिंसाको प्रकार	संख्या
मानसिक हिंसा	८४
आर्थिक हिंसा	५१
शारीरिक हिंसा	५५
यौनजन्य हिंसा	६

माथि उल्लेखित विवरणमा एउटै व्यक्ति धेरै किसिमको हिंसाबाट प्रभावित हुने भएकोले दर्ता भएको कुल उजुरी संख्या भन्दा बढी देखिएको हो ।

११.४ राष्ट्रिय महिला आयोगबाट र साझेदार संस्थाहरूको समन्वयमा हिंसा पीडितहरूलाई प्रदान गरिएको सेवाको विवरण

हिंसाको प्रकार	संख्या
मनोसामाजिक विमर्श	६१
कानुनी परामर्श	४१
मेलमिलाप	२१
अदालतमा प्रतिनिधित्व (Courtr Representation)	१

माथि उल्लेखित विवरणमा एउटै व्यक्तिलाई एक भन्दा बढी सेवा एक भन्दा बढी पटक प्रदान गर्नुपर्ने भएकोले कुल उजुरी संख्या भन्दा सेवा प्रदान गरेको संख्याको विवरण बढी देखिएको हो ।

११.५ अधिकतम् रूपमा उजुरी भएका हिंसाका घटनाहरू

हिंसाको प्रकार	संख्या
मानासिक यातना	८४
कुटपिट	५५
चरित्रहत्या	५
आर्थिक यातना	४१
विवाह दर्ता बनाउन चाहिने आवश्यक कागजात सम्बन्धी समस्या	११
सुरक्षा मुद्दा	५
सम्पत्ती हस्तान्तरण गर्दा चाहिने आवश्यक कागजात सम्बन्धी समस्या	१
यौन दुर्ब्यबहार	६
बलत्कार	०
जन्मदर्ता बनाउन चाहिने आवश्यक कागजात सम्बन्धी समस्या	५
नागरिकता बनाउन चाहिने आवश्यक कागजात सम्बन्धी समस्या	१
बाल सुरक्षाको मुद्दा	५
बहुविवाह	०
साइबरक्राइम	०
बलत्कारको प्रयास उद्योग	०
माना चामल	०

हिंसाको प्रकार	संख्या
वैबाहिक बलत्कार	१
दाँडजो प्रथाले हुने हिंसा	२
जबर्जस्ती गर्भपतन	०
डिवोर्स	१
हत्या	०
जग्गाविवाद	०
ज्यान मार्ने उद्ध्योग	०
कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्ब्यबहार	०
बालविवाह	०

माथि उल्लेखित विवरणमा एउटै व्यक्ति धेरै किसिमको हिंसाका घटनाबाट पीडित/प्रभावित हुने भएकोले कुल उजुरी संख्या भन्दा बढी देखिएको हो ।

११.६ हिंसा पीडितहरूको सेवाको लागि सिफारिस गरिएका संस्थाहरू

संस्था	संख्या
साथी (सुरक्षित आश्रयस्थलको लागि)	१
ल्याक (कानूनी सहायताका लागि)	७
टि.पि.ओ. (मनोसामाजिक परामर्श सेवाको लागि)	६
नेपाल बार एसोसिएशन	१

१२. प्रमुख र सूचना अधिकारीको नाम

सि.नं	नाम थर	पद
१	पार्वती पौडेल	सचिव
२	चन्द्रा थापा	सूचना अधिकारी

१३. ऐन, नियम, विनियम वा निर्देशिकाहरूको सूची

- राष्ट्रिय महिला आयोग ऐन, २०७४
- राष्ट्रिय महिला आयोग नियमावली, २०७४
- लैंगिक हिंसामा परेका महिला तथा बालबालिकालाई सहयोग उपलब्ध गराउने सेवा प्रदायक संस्था छनोट तथा सेवा शुल्क/अनुदान उपलब्ध सम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- राष्ट्रिय महिला आयोगको बैठक सञ्चालनसम्बन्धी कार्यविधि, २०७८
- राष्ट्रिय महिला आयोग आन्तरिक निर्देशिका, २०७८

१४. आम्दानी खर्च र आर्थिक कारोबार सम्बन्धी अद्यावधिक विवरण

२०८० चैत्र मसान्तसम्मको कारोबारको अवस्था

शीर्षक	विनियोजित बजेट रु	चैत्र मसान्तसम्मको खर्च	खर्च प्रतिशत
चालु खर्च	५,६९,००,०००/-	२,८७,५९,०४७/८६	५०.५
पूँजीगत खर्च	१३,००,०००/-	१,४१,४८२/-	१०
कार्यक्रम खर्च	२,५३,००,०००/-	५९,४२,३१३/-	२३.७९
पदाधिकारी खर्च	१,००,५९,१७४/-	७१,६४,५७१/४३	३०

१५. राष्ट्रिय महिला आयोगको वेवसाइट

www.nwc.gov.np र e-mail: info@nwc.gov.np रहेको छ ।

१६. राष्ट्रिय महिला आयोगले प्राप्त गरेको वैदेशिक सहायता सम्बन्धी विवरण:

हाल आयोगमा वैदेशिक सहायताबाट कुनैपनि कार्यक्रम नभएको ।

१७. सार्वजनिक निकायले वर्गीकरण तथा संरक्षण गरेको सूचनाको नामावली:

प्रचलित कानून बमोजिम दिन मिल्ने सबै प्रकारको सूचनाहरू उपलब्ध गराउने गरिएको ।

१८. सार्वजनिक निकायमा गरेका सूचना परेका सूचना माग सम्बन्धी निवेदन र सूचना दिइएको विषय:

माग भए अनुसारको सूचना उपलब्ध गराउने गरिएको ।

१९. सार्वजनिक निकायका सूचनाहरू अन्यत्र प्रकाशन भएको वा हुने भए सो को विवरण

महत्वपूर्ण सूचनाहरू आयोगको वेबसाइटमा पनि राख्ने गरिएको ।

